

**DEÜ İLAHİYAT FAKÜLTESİ,
SOMA BELEDİYESİ
ve
SOMA İLÇE MÜFTÜLÜĞÜ**

**Kur'an'ın Nüzûlünün
1400. yılı münasebetiyle**

**KUR'AN'DA
AİLE
-SEMPOZYUMU-**

10-11 ARALIK 2010

SOMA

DEÜ İlahiyat Fakültesi Dekanlığı

ve

SOMA Belediyesi

İşbirliği ile yayımlanmıştır.

Eserdeki bildiri ve müzakerelerin dinî, ilmî ve hukukî sorumluluğu sahiplerine aittir.

Bildiriler müzakereler doğrultusunda gözden geçirilmiştir.

Eserin Adı: Kur'an'ın Nüzûlünün 1400. yılı münasebetiyle

KUR'AN'DA AİLE SEMPOZYUMU

Baskı Yeri ve Tarihi: İzmir- Temmuz 2011

ISBN: 978-9944-172-91-5

Editör

Prof. Dr. Hüseyin YAŞAR

Editör Yardımcıları:

Dr. Mehmet Çiçek

İlker Yenen

Bekir Esen

Emin Yıldırım

Ali Doğan

Kapak

Tibyan Yayıncılık – Ramazan ÇELİK

Montaj Baskı Cilt

Tibyan Yayıncılık Basım Yayım Matbaacılık San.Tic.Ltd. Şti.

1145/1 Sok. No:64/A-1 Yenışehir –İZMİR

Tel : 0 232 459 77 78 Faks: 0232 449 3293

e-posta.tibyan yayincilik@gmail.com – www.kitapbasimi.com

Kültür Bakanlığı Sertifika No: 16613

Basım Tarihi: Şubat 2012

KUR'ÂN'A GÖRE AİLEVÎ PROBLEMLER VE YAŞANILABİLİR ÇÖZÜMLERİ

Prof. Dr. Ali AKPINAR*

Kişisel gelişimle ilgili pek çok yayının yapıldığı son dönemlerde sürekli tekrarlanan bir yanlış, insanlara hep en idealin, çoğu zamanda ulaşılamaz ve yaşanamaz örneklerin sunulmasıdır. Sözgelimi ideal aile örneği sunulurken, bireyleri arasında olumsuzluk ve tatsızlığın hiç olmadığı bir aile resmedilmektedir. Sonuçta, kendilerine sunulan örnekleri hayatlarına taşıyamayan insanlar, anlatılanların gerçekliğine, uygulanabilirliğine inanmamakta yahut idealindeki gerçekleştirilemeyince hayal kırıklığına uğramaktadırlar. Oysa önemli olan insanımıza, yaşanılmaz örnekler sunmak değil, hayatın içerisinde örnekler sunmak ve onları ulaşılamaz değil bizzat hayata hazırlamaktır.

İnsanın var olduğu yerde, insanî zaafı sonucunda pek çok problem de olacaktır. Bunu görmemek yahut görmezden gelmek problemleri ortadan kaldırmamaktadır. Bu meyanda pek çok güzel haslet yanında zaafılarıyla meşhur olan insandan oluşan aile içinde birtakım problemler olacaktır. Bu konuda yapılması gereken yaşanan ve yaşanabilecek problemleri masaya yatırmak ve bunlara sağlıklı çözümler üretmektir. Eğitilen insanları problemsiz hayalî bir dünyaya hazırlama yerine; onları problemlerle baş edebilecek düzeyde yetiştirebilmek, geleceğe ve hayata hazırlayabilmektir. Zor olan da budur. Kutsal Kitabımız Kur'ân, bunu en güzel bir şekilde yapmış ve hayata geçirmiştir. Zira o, Cahiliyye döneminin problemleri insanlarından, İslamî dönemin altın neslini yetiştirmiştir. Onun sayesinde Mekke'nin eşkıyaları Medine'nin evliyalığı olmuştur.

İnsanı yaratan Yüce Allah, sınavın gereği olarak onu farklı özelliklerde yaratmıştır. Bu özellikler içerisinde diğer canlılarda olmayan çok önemli hasletler olduğu gibi, zaafı da vardır. Kur'ân pek çok ayetinde insanın güzel hasletlerine dikkat çeker: **İnsan yeryüzünün halifesi olarak yaratılmıştır.**¹ Yüce Yaratıcı insanı en donanımlı² bir biçimde kendi

* Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

¹ 2 Bakara 30, 6 Enâm 165, 7 Araf 69, 74, 10 Yunus 14, 27 Neml 62, 35 Fâtır 39, 38 Sâd 26.

elleriyle bizzat yaratmış³, ona kendi ruhundan üfürmüş⁴ ve melekleri ona saygı secdesinde bulundurarak⁵ onun üstünlüğünü âleme tescil ettirmiştir. Bunun kanıtı olan pek çok ayetten bir kaçış şöyledir: **“Andolsun ki Biz insanı şerefli kıldık.”**⁶ **“Andolsun ki Biz insanı en güzel bir biçimde yarattık.”**⁷ **“Andolsun Biz insanı, zorluklar içerisinde ve zorluklara dayanma gücü içerisinde yarattık.”**⁸

Kur’ân’daki pek çok ayette de insanın zaaflarına işaret edilmiştir. Bu ayetler, hem insanı doğru tanımamızı sağlar, hem de insanın zaaflarını aşabilmesinin gereğine vurgu yapıp onları aşmanın yollarını bize açıklar. İnsan zaaflarından bahseden ayetler, davetçi ve eğitimciler için daha bir önem arz etmektedir. Çünkü davetçi ve eğitimciler, davetine konu olan insanı bu ayetler sayesinde daha kolay ve doğru tanır, ondaki zaafı iyi bilir, ona göre davetini daha sağlıklı bir zeminde yapabilir ve insanları daha kolay eğitip kazanabilir. İnsan zaaflarını söz konusu eden ayetlerden bir kısmı şöyledir: **İnsan zayıf yaratılmıştır.**⁹ **Doğrusu insan çok cahildir.**¹⁰ **Doğrusu insan çok nankördür.**¹¹ **İnsan pek acelecidir.**¹² **Gerçekten insan pek zalimdir.**¹³ **Gerçekten insan çok cimridir.**¹⁴ **İnsan, tartışmaya her şeyden daha çok düşkündür.**¹⁵ **İnsan, şimdi apaçık bir hasım kesildi.**¹⁶ **Doğrusu insan hırslı ve huysuz yaratılmıştır.**¹⁷ **Kendisine kötülük dokundu mu sızlanır.**¹⁸ **İnsan, kendisini Rabbinden müstağni görür ve bu yüzden azar.**¹⁹ **Oysa Rabbine varan yolda çabalayıp durmakta olan insan,**

² “O Rab ki seni yarattı, seni düzenledi, sana ölçülü bir biçim verdi. Senin organlarını dilediği şekilde birbirine ekledi.” 82 İnfitar 7-8.

³ “Rabbim ona dedi ki: ‘Ey İblis, iki elimle yarattığıma secde etmekten seni alıkoyan nedir? Büyüklük mü tasladın, yoksa yücelerden mi oldun?’ ” 38 Sad 75.

⁴ “Onu düzenleyip insan şekline koyduğum ve ona ruhumdan üflediğim zaman hemen ona secdeye kapanın!” 15 Hicr 29, 38 Sad 72, 32 Secde 9.

⁵ 2 Bakara 34, 7 Araf 11, 17 İsra 61, 18 Kehf 50, 20 Taha 116.

⁶ 17 İsra 70.

⁷ 95 Tin 4.

⁸ 90 Beled 4.

⁹ 4 Nisa 28

¹⁰ 33 Ahzab 72

¹¹ 14 İbrahim 34, 17 İsra 67, 22 Hac 66, 42 Şura 48, 43 Zuhuruf 15, 100 Adiat 6.

¹² 17 İsra 11, 21 Enbiya 37.

¹³ 14 İbrahim 34, 33 Ahzab 72.

¹⁴ 17 İsra 100.

¹⁵ 18 Kehf 54.

¹⁶ 36 Yasin 77

¹⁷ 70 Mearic 19.

¹⁸ 70 Mearic 20.

¹⁹ 96 Alak 5-6.

sonuçta O'na dönüp varacaktır.²⁰ Doğrusu insan hep zarardadır.²¹

İnsan için, onların dünyalarını dizayn etmek ve onları ahrete hazırlamak için gelmiş olan Kur'an, insanda bulunan güzel hasletleri hem korumayı, hem geliştirmeyi hedefler; ondaki zaafıların açacağı zararları da kaldırmayı amaçlar. Bu meyanda Kur'an, insanların karşılaşılabilecekleri problemleri tespit eder ve daha önemlisi onlara çözümler önerir. Kur'an'ın bu tespit ve çözüm önerileri, hayatın içerisinde ve tamamen uygulanabilir niteliktedir. Kur'an, uygulanamaz, yalnızca teoride kalan önerilerinde bulunmaz. Kur'an'ın indiği ve bütünüyle yaşandığı dönemler bunun açık göstergesidir.

Bu girişten sonra Kur'an'ın aile ile ilgili olarak sunduğu örnekleri ve onların okuyucuya sunmak istediği mesajları görelim:

İlk İnsan ve Eşinden Mesajlar

Aile ile ilgili olarak Kur'an'da yer alan çok çarpıcı örneklerin başında ilk insan ve eşi ile ilgili açıklamalar yer alır. Kur'an'da önce ilk insanın eşiyle birlikte yaşadığı maceralar anlatılır. Şöyle ki onlar hayatı birlikte paylaşmışlar, yasağı birlikte çiğnemişler, tevbeye birlikte sığınıp dua etmişler, sonra acı ve tatlısı ile dünya hayatını birlikte yaşamışlardır.

İlk insanın yaratılma, cennette yaşama, yasak meyveden yeme ve dünyaya gönderilme serüvenini anlatan ayetlerden bir kaç şöyledir:

Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan ve ikisinden birçok erkekler ve kadınlar üretip yayan Rabbinizden sakının.²²

Biz: Ey Âdem! Sen ve eşin beraberce cennete yerleşin; orada kolaylıkla istediğiniz zaman her yerde cennet nimetlerinden yiyeceğinizi; sadece şu ağaca yaklaşmayın. Eğer bu ağaçtan yerseniz her ikiniz de kendine kötülük eden zalimlerden olursunuz, dedik.

Şeytan onların ayaklarını kaydırıp haddi tecavüz ettirdi ve içinde bulundukları cennetten onları çıkardı.²³

²⁰ 84 İnşıkak 6.

²¹ 103 Asr 2.

²² 4 Nisa 1.

²³ 2 Bakara 35-36.

Âdem ile eşi dediler ki: Ey Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz.²⁴

Sizi bir tek candan (Âdem'den) yaratan, ondan da yanında huzur bulsun diye eşini (Havva'yı) yaratan O'dur. Eşi ile (birleşince) eşi hafif bir yük yüklendi (hamile kaldı). Onu bir müddet taşıdı. Hamileliği ağırlaşınca, Rableri Allah'a: Andolsun bize kusursuz bir çocuk verirken muhakkak şükredenlerden olacağız, diye dua ettiler. Fakat (Allah) onlara kusursuz bir çocuk verince, kendilerine verdiği bu çocuk hakkında (sonradan insanlar) Allah'a ortak koştular. Allah ise onların ortak koştığı şeyden yücedir. Kendileri yaratıldığı halde hiçbir şeyi yaratamayan varlıkları (Allah'a) ortak mı koşuyorlar?²⁵

Tercih edilen görüşe göre son iki ayette Yüce Allah'tan kusursuz/sâlih evlat isteyenler Hz. Âdem ve eşi Havva; daha sonra evlat sahibi olunca şükretme yerine çeşitli şekillerde gizli yahut açık olarak Allah'a şirk koşanlar, onların evlatlarıdır. Yoksa şirk koşanlar Âdem ve eşi değildir. Nitekim ayetin sonundaki ifadelerin ikil olarak değil de çoğul olarak gelmesi bu görüşü desteklemektedir.²⁶ Ayet, ilk insandan itibaren anne babaların evlatları sebebiyle tevhidî problemler yaşadıklarına örnektir.

Kur'ân bize Âdem'in iki oğlunun kurban sunmalarını, onlardan müttakî olanın kurbanın kabul edildiğini, ötekinin ise kurbanın kabul edilmemesi sebebiyle kıskançlıkla kardeşini öldürdüğünü anlatır.²⁷ Tarihî bilgilere göre yeryüzünde ilk olarak kan dökmekle sonuçlanan kardeş kavgasının yaşandığı bu sırada Hz. Âdem hayattadır. Bu olayla insanlık, ilk aile içi probleme tanık olmuştur. Bu konudaki ayetler, kardeşler arasında yaşanan bu olayların sebep ve sonuçlarını anlatarak, insanlığın benzer durumlara düşmemesini hedeflemiştir.

Hz. Nûh ve Hz. Lût Peygamber'in İnanmayan Hanımları

Kur'ân bize kocalarına ihanet eden iki kadından bahseder. Bunlardan biri Hz Nuh peygamberin karısı, diğeri ise Hz. Lut peygamberin karısıdır. Onların ihaneti, namus ihaneti değil; Tevhid konusunda ihanettir.

²⁴ 7 A'raf 23.

²⁵ 7 A'raf 189-191.

²⁶ Bkz. İbnü'l-Cevzî, *Zâdü'l-Mesîr*, s, 468.

²⁷ Bkz. 5 Maide 27-31.

Zira onlar mümin kocalarına iman etmemişler ve münafıklık yaparak müşriklerle işbirliği yapmışlardı.²⁸

Allah, inkâr edenlere, Nuh'un karısı ile Lût'un karısını misal verdi. Bu ikisi, kullarımızdan iki sâlih kişinin nikâhları altında iken onlara hainlik ettiler. Kocaları Allah'tan gelen hiçbir şeyi onlardan savamadı. Onlara: Haydi, ateşe girenlerle beraber siz de girin, denildi.²⁹

Rivayetlere göre Hz. Nuh, karısı Vâile, Hz. Lût da karısı Vâhile ile birlikte yaşamaya devam ettiler. Demek ki bunlardan ilki tufanda boğuluncaya, diğeri de Lût kavmiyle birlikte helak oluncaya kadar kocalarıyla birlikte yaşadılar. Elbette iki peygamberin eşleriyle yaşadığı bu inanç problemi de üzerinde durulmaya değer bir konudur. Her iki peygamber de inanmayan hanımlarıyla, onlar ilahî azabla helak oluncaya kadar birlikte yaşamışlar, onlardan ayrılmayı düşünmemişlerdir. Bu süreçte onların eşleriyle tevhidî konulardaki sonuçsuz kalan tartışmalarını tahmin etmek mümkündür.

Hız. Nuh Peygamberin İnanmayan Oğlu

Kur'ân bizlere, Hz. Nuh'un inanmayan ve babasını dinlemeyip tufanda boğulan oğlunun hikâyesini anlatır.³⁰ Bu olay da Hz. Nuh peygamberin bu inanmayan oğlu ile tevhidi tartışmalar yaşadığını, nihayet ilahî azabla helak edilinceye kadar *o benim ailemden* diyerek baba şefkatiyle oğluna sahip çıktığını gösterir.

Hız. İbrahim Peygamberin İnanmayan Babası

Kur'ân, Hz. İbrahim Peygamberin puta tapan babası Âzer ile yaptığı tevhid mücadelesini hatırlatır.³¹ Hz. İbrahim'in putperest olan babasına karşı *babacığım* ifadesini kullanarak onu tevhid dinine çağırması ve asla ondan kopmaması, onun yanından ayrıldıktan sonra bile onun bağış-

²⁸ Nuh peygamberin hanımı, insanlara kocasının mecnun olduğunu söyler; Lut'un karısı ise kocasına misafirler geldiğinde kavmine haber vererek ona ihanet ederdi. Bkz. İbnü'l-Cevzî, *Zâdü'l-Mesîr*, s, 1293.

²⁹ 66 Tahrim 10.

³⁰ Bkz. 11 Hûd 42-47.

³¹ Bkz. 6 Enâm 74, 19 Meryem 42-48, 21 Enbiya 52, 26 Şuarâ 70, 37 Saffât 85, 43 Zuhruf 26. Rivayetlere göre ayette geçen Âzer, Hz. İbrahim'in babasının adı yahut lakabı idi. Bir başka görüşe göre ise Âzer babasının ismi değil bir put ismi yahut yamuk/yanlış yapan anlamına bir sıfattır. Bkz. İbnü'l-Cevzî, *Zâdü'l-Mesîr*, s, 383.

lanması için dua edeceğini söylemesi³² bize, farklı inançlarda olan aile bireylerine karşı davranışlarımız hakkın ipuçları verir mahiyettedir.

H. Eyyub Peygamberin Karısını Dövmeye Yemin Etmesi

Kur'ân, Hz. Eyyub peygamberin karısı Leyya'yı dövmeye yemin etmesinden ve bu yemininden kurtuluş formüllerinden bahseder.

Eline bir demet sap al da onunla vur, yeminini böyle yerine getir. Gerçekten biz Eyyub'u sabırlı bulmuştuk. O, ne iyi kuldu! Daima Allah'a yönelirdi.³³

Rivayete göre Hz. Eyyûb peygamber, hastalığı sırasında yanlış yapan karısı için, iyi olunca yüz değnek vuracağına dair yemin eder. Sonra Yüce Allah, onun için yeminini yerine getirmesi için kadının da fazla canını yakmayacak bir formül önerir.³⁴ Demek ki, Eyyub ailesinde problemler olmuş, Hz. Eyyub gibi sabır abidesi bir peygamber, eşine sopa vuracağına and içmek zorunda kalmış, Yüce Allah da bu problemin çözümlüne yönelik ona yol göstermişti.

Hukukçular bu ayeti, kocanın karısını ölçsüz bir biçimde dövme-yeceğinin açık delili saymışlardır. Tâbiûn âlimlerinden Mücahid, *ayetin yalnızca Eyyub peygambere has olmadığını ve tüm herkesi ilgilendirdiğini* söyler. Aynı kuşağın ilim adamlarından Atâ da bu ayetle amel edilip edilemeyeceği konusunda kendisine yöneltilen soruya verdiği cevapta şöyle demiştir: *Kur'ân'da indirilen her şey, gerekleri yerine getirilmek ve uyulmak içindir.*³⁵ Nitekim Hz. Âişe'den gelen bir rivayete göre *Peygamberimiz, ne bir kadını, ne bir çocuğu ve ne de bir hizmetliyi asla dövmemiştir.*³⁶

Firavun'un Mümin Hanımı

Kur'ân, Firavun'un mümin karısı Âsiye bnt. Müzâhım'ı de bizlere örnek olarak sunarak, kötü bir çevrede, inkarcı bir ailede, firavun gibi şer odaklarına rağmen nasıl Müslüman olunacağını anlatır. Zira bu imanlı kadını kocası çok ağır işkencelere tabi tutmuştur.

Allah, inananlara da Firavun'un karısını misal gösterdi. O: Rabbim! Bana katında, cennette bir ev yap; beni Firavun'dan ve

³² Bkz. 9 Tevbe 114, 60 Mümtahine 4.

³³ 38 Sâd 44.

³⁴ Bkz. Taberî, *Câmiu'l-Beyân*, XXXIII, 169; İbnü'l-Cevzî, *Zâdü'l-Mesîr*, s, 1094-1095.

³⁵ Bkz. Kurtubî, *el-Câmi'*, XV, 213.

³⁶ İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, VIII, 204.

onun (kötü) işinden kurtu ve beni zalimler topluluğundan kurtar, demişti.³⁷

Hız. Peygamber'in Eşleriyle Yaşadığı Problemler

Eşleri, Peygamberimizin yanında rahatlıkla fikirlerini söyleyebilir ve hatta onunla tartışabilirlerdi. Hudeybiyye anlaşmasının yapıldığı sene, ağaç altında Rıdvan Biati yapılırken Hz. Peygamber, "Ağacın altında bana biat edenler, İnşallah cehenneme girmez" buyurmuştu. Orada bulunan Hafsa Annemiz şöyle karşılık vermişti: "Evet, girer ey Allah'ın Rasûlü!" Peygamberimiz, onu azarlayınca, o şu ayeti okuyarak cevap vermişti: "İçinizden cehenneme uğramayacak yoktur. Bu, Rabbin için kesinleşmiş bir sözdür."³⁸ Bunun üzerine Peygamberimiz bir sonraki ayeti okuyarak ona cevap vermiştir: "Sonra Biz, Allah'tan sakınanları kurtarıyoruz, zalimleri de diz üstü çökmüş olarak orada bırakıyoruz."³⁹ Bu olay⁴⁰ hem eşi Hz. Hafsa'nın geniş Kur'an kültürüne ve hem de fikirlerini rahatlıkla peygambere söyleyip onunla tartışabildiğine tanıklık etmektedir.

Kur'an Hz. Peygamberin eşleriyle yaşadığı bazı problemleri, bize yönelik mesajlarıyla anlatır. Peygamberin sırrını saklamayan eşler, birbirlerini kıskanıp peygambere bir takım planlar kuran eşler, dünyalık isteyerek peygambere bunaltan eşler, Peygambere ilâ vakasını yaşamaya mecbur tutan eşler. Nitekim Peygamberimiz, eşlerinin kendisine karşı takındıkları bazı uygunsuz tutum ve davranışlarından dolayı, bir ay yanlarına uğramamaya yemin etmişti.

Ey Peygamber! Eşlerine şöyle söyle: Eğer dünya dirliğini ve süsünü (refahını) istiyorsanız, gelin size boşanma bedellerinizi vereyim de, sizi güzellikle salıvereyim. Eğer Allah'ı, Peygamberini ve ahiret yurdunu diliyorsanız, bilin ki, Allah, içinizden güzel davrananlar için büyük bir mükâfat hazırlamıştır.⁴¹

Rivayete göre Peygamberimizin eşleri, kocalarından dünyalık bazı şeyler isterler ve bu isteklerini ileriye götürürler, onların bu tutumları karşısında Peygamberimiz bir ay onlara yaklaşmayacağına dair yemin eder ve ardından bu ayetler iner.⁴² Buna göre Peygamberimiz onları mevcut şartlarda kendisiyle beraber kalma yahut boşama konusunda muhayyer

³⁷ 66 Tahrîm 11.

³⁸ 19 Meryem 71.

³⁹ 19 Meryem 72.

⁴⁰ Aişe A. Bint Şâfî, *Rasulullahın Annesi ve Hanımları*, (Çeviren: İsmail Kaya), Konya, 1987, II, 115-116.

⁴¹ 33 Ahzab 28-29.

⁴² Bkz. İbnü'l-Cevzî, *Zâdû'l-Mesîr*, s, 1021.

bırakır. Onlar da Peygamberimizle kalmayı tercih ederler ve olay tatlıya bağlanır.

Ey Peygamber! Eşlerinin rızasını gözeterek Allah'ın sana helâl kıldığı şeyi niçin kendine haram ediyorsun? Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir.⁴³

Peygamber, eşlerinden birine gizlice bir söz söylemişti. Fakat eşi, o sözü başkalarına haber verip Allah da bunu Peygamber'e açıklayınca, Peygamber bir kısmını bildirmiş, bir kısmından da vazgeçmişti. Peygamber bunu ona haber verince eşi: Bunu sana kim bildirdi? dedi. Peygamber: Bilen, her şeyden haberdar olan Allah bana haber verdi, dedi.⁴⁴

Bir rivayete göre Peygamberimiz, eşi Hz. Hafsa'ya bir aile sırrını söylemiş, o da o sırrı Hz. Âişe ile paylaşmıştı. Bunun üzerine bu ayet inmişti. Başka bir rivayete göre ise peygamberin bazı hanımları kendi aralarında anlaşarak, kışkandıkları bir kumalarına karşı bir plan yaparlar ve uygulamaya koyarlar. Bu plan sonucu Peygamberimiz bal yememeye yemin eder ve bu konuda bu ayet iner.⁴⁵ Bu rivayetler, peygamberimizin hanımları arasında kıskançlıktan kaynaklanan ve peygamberi üzen bir kısım tatsız hadiselerin olduğunu göstermektedir. Ashab arasında Hz. Peygamberin hanımlarını boşadığına dair kanaatler oluşma noktasına gelen bu problemler sonuçta tatlıya bağlanmış ve herhangi bir boşama olayı gerçekleşmemiştir.

Sonuçta peygamberimiz, eşlerini ve evini terk ederek mescide sığınmıştı. Benzeri bir olay da Peygamberin damadı Hz. Ali ile eşi arasında yaşanmış, o da sevgili eşi Hz. Fatıma ile tartışmış evi terk etmiş ve topraklara bulanmış bir halde sokakta kalmıştı.⁴⁶ Dikkat edilirse bu iki örnekte de karı koca arasında yaşanan problem sonucu kapı dışarı edilen kadının değil kocadır. Zira erkeğin ev dışında gideceği pek çok yer vardır, ama kadın aynı imkanlara sahip olmayabilir. Boşanma durumunda bile kadın iddeti bitinceye kadar kocasının evinde kalma hakkına sahiptir. Nerede kaldı bugün basit meseleler bahane edilerek kapı dışarı edilen, anne-babasının evine gönderilen yahut bakıma muhtaç bir halde terk edilen kadınlar!

⁴³ 66 Tahrir 1.

⁴⁴ 66 Tahrir 3.

⁴⁵ Bkz. İbnü'l-Cevzî, *Zâdü'l-Mesîr*, s. 1290-1291.

⁴⁶ Bmz. Asım Köksal, *İslam Tarihi*, IX, 263.

Sesini Allah'a Duyuran Kadın

Kur'ân, ihtiyar halinde kendisini boşamak isteyen kocasını Peygambere ve Yüce Allah'a şikayet eden bir kadını bir suresine konu eder ve eşler arasında yaşanan probleme çözümler önererek yuvayı yıkılmaktan kurtarır:

Kocası hakkında seninle tartışan ve Allah'a şikâyetle bulunan kadının sözünü Allah işitmiştir. Allah, sizin konuşmanızı işitir. Çünkü Allah işitendir, bilendir.⁴⁷

Tartışma anlamına gelen Mücadele⁴⁸ suresinin ilk ayetlerinin inişi ile ilgili kaynaklarımızda anlatılan şu rivayetler, Müslüman kadının İslam anlayışı hakkında çok net bilgiler vermektedir: *Havle (yahut Huveyle)* adlı bir kadına kocası zihar yapar. Yani kocası, cahiliyye gelenekleri doğrultusunda kızdığı hanımına “*Sen bana artık anam gibisin*” der. Bu cümle gelenekte, kadını boşama demektir. Kadın, kocasına “Git durumu Peygambere sor der, adam ben utanırım deyince, izin ver ben gidip sorayım der ve Peygamberimize gelerek şöyle der:

“Ey Allah'ın Peygamberi! Yıllarca kocamla birlikte yaşadık, ben onun yıllarca kahrını çektim, ona çocuklar doğurdum. Şimdi ahir ömrümde o, bana zihar yaptı!”

Peygamberimiz, geleneğe uygun olarak şöyle cevap verir: “Artık sen ona haramsın!”

Kadın, ben halimi Allah'a arz ediyorum, diyerek ısrarla şikayet cümlelerini tekrarlar durur. Derken vahiy gelir ve surenin “**Kocası hakkında seninle tartışan ve Allah'a şikayette bulunan kadının sözünü Allah işitmiştir.**”⁴⁹ diye başlayan ayetleri iner.⁵⁰

Bu tarihî olaydan çıkan sonuçları şöyle özetleyebiliriz:

1. Kadın, karşılaştığı bir problemin çözümünü dinin içerisinde arıyor ve kocasından peygambere gidip durumu sormasını istiyor.

2. Kocasının utanıp sormaktan çekindiği dinî bir meseleyi sorup araştırmaktan çekinmiyor. Nitekim Hz. Aişe annemiz, “**Allah ensar hanımlarına rahmet etsin, onların utanma duyguları, dinlerini öğrenmelerine engel olmadı**”⁵¹ diyerek bu gerçeği belirtmiştir.

⁴⁷ 58 Mücadele 1.

⁴⁸ Sure tartışan kadın anlamına *Mücadile* diye de adlandırılmıştır.

⁴⁹ 58 Mücadele 1.

⁵⁰ Taberi, *Câmiu'l-Beyân*, XXVIII, 1-6

⁵¹ Ahmed, VI, 148.

3. Kadın geleneğe meydan okuyor, onu sorguluyor, inandığı ve tanıdığı dinin, akla ve maslahata aykırı olan bir geleneği onaylamayacağını biliyor ve Peygamberin geleneğe dayalı cevabıyla yetinmeyip kararlılıkla Yüce Allah'a dua etmeye devam ediyor.

4. Gönlünü yatıştıracak bir çözüm ve bilgiye ulaşınca dek, mücadele ve duayı sürdürüyor.

Genel Olarak Aile İçi Problemlere Kur'ânî Çözümler

Kur'ân'da karı koca arasında karşılaşılabilecek problemlerin çözümüne yönelik son derece anlamlı teklif ve tedbirler yer alır:

Allah'ın insanlardan bir kısmını diğerlerine üstün kılması sebebiyle ve mallarından harcama yaptıkları için erkekler kadınların yöneticisi ve koruyucusudur. Onun için sâliha kadınlar itaatkârdır. Allah'ın kendilerini korumasına karşılık gizliyi (kimse görmese de namuslarını) koruyucudurlar. Baş kaldırmasından endişe ettiğiniz kadınlara öğüt verin, onları yataklarda yalnız bırakın ve (bunlarla yola gelmezlerse) dövün. Eğer size itaat ederlerse artık onların aleyhine başka bir yol aramayın; çünkü Allah yücedir, büyüktür.

Eğer karı-kocanın aralarının açılmasından korkarsanız, erkeğin ailesinden bir hakem ve kadının ailesinden bir hakem gönderin. Bunlar barıştırmak isterlerse Allah aralarını bulur; şüphesiz Allah her şeyi bilen, her şeyden haberdar olandır.⁵²

Eğer bir kadın kocasının geçimsizliğinden yahut kendisinden yüz çevirmesinden endişe ederse, aralarında bir sulh yapmalarında onlara günah yoktur. Sulh (daima) hayırlıdır. Zaten nefisler kıskançlığa hazırdır. Eğer iyi geçinir ve Allah'tan korkarsanız şüphesiz Allah yaptıklarınızdan haberdardır.⁵³

Ayetlerde şu hususlar dikkatimizi çekmektedir:

1. Ayet, ailede kadın ve erkeğin birbirlerine karşı sorumluluk ve durumlarını, aile içerisindeki görev paylaşımlarını belirlemektedir.

2. Kur'ân'ın hedeflediği aile, sâlih, itaatkar ve Allah'ın sınırlarını koruyan eşlerden oluşur ve o alide huzur/geçim/uyumluluk esastır. Ayette öncelikle bu niteliklerin sayılması, kadını bu iyi hasletlere yönlendirmek içindir.

⁵² 4 Nisâ 34-35.

⁵³ 4 Nisâ 128.

sını devam ettirmiş ve problemlerle nasıl baş edileceğini en güzel şekilde bizlere sunmuştur.

Sonuç Yerine

Buraya kadar Kur'ân'dan derlediğimiz bu örneklerde insanın olduğu yerde problemlerin olabileceğine dikkat çekilmiş, toplumun temeli olan aile ortamı içerisinde de karı-koca, ebeveyn ve çocuklar arasında bir takım problemlerin yaşanabileceğine işaret edilmiş ve problemlere Kurân'ın sunduğu sağlıklı çözümler üzerinde durulmuştur.

Kültürümüzde aile yuva ası kurulurken yaşanan nişan, nikah, zıfıf merasimlerinde yapılan duada üç tarihi çift öne çıkar ve bu üç çift model olarak sunulur. Hz. Âdem-Hz. Havva çifti, Hz. Muhammed-Hz. Hatice çifti, Hz. Ali-Hz. Fatıma çifti. Bir hocamız bunlar eşler arasında problem yaşayan çiftler diye bu duayı yapmanın pek uygun olmadığını söylemişti. Oysa bu çiftler problemlerini kendi aralarında çözmesini bilen ve aile yuvasını sonuna kadar götüren çiftlerdir. Zaten ideal olan sıfır problemlili bir aile değil, problemleri en aza indirebilen ve bunları da en güzel şekilde çözebilen ailedir.

Bu meyanda son zamanlarda yaygınlaşan, *çocuklar duymasın, mutfakta tartışalım* anlayışının da sorgulanmasının gerekli olduğunu düşünüyoruz. Şöyle ki ya çocukların yanında tartışma başlatılmamalı yahut da başlatılan tartışma tatlıya bağlanmalı, bu şekilde seviyeli tartışma örnekleri sunulmalıdır. Aksi takdirde, çocukların yanında tartışmaya başlayıp mutfak yahut başka bir odaya çekilen anne baba hakkında çocuklar çok olumlu şeyler düşünmeyecektir.

Huzurlu ve güçlü toplumlar, huzurlu ve güçlü ailelerden kurulur. Bu ise inanç ve amel bakımından güçlü, donanımlı bireylerce sağlanacaktır. Aile yuvası, mutluluğu ve mutsuzluğu yalnızca karı kocayı ilgilendiren bir kurum değildir. Aksine o, anne baba, çocuklar ve diğer akrabalarından oluşan geniş bir kurumdur. Dolayısıyla onun mutluluğu ve mutsuzluğu tüm akrabaları ilgilendirir. Aile yuvasının kuruluş amacı, üyelerin huzur ve mutluluğunu temin etmektir. Yuvada bir takım huzursuzluklar zuhur ettiğinde, bunların usulüne uygun olarak çözülmesi, anne baba ve diğer aile bireyleri başta olmak üzere, etkili ve yetkili herkesin temel görevidir. Yuva içerisinde hiç problem yaşamamak arzu edilse de bu, her zaman mümkün olmayabilir. Önemli olan problemleri akl-ı selim ile çözebilmek ve yuvayı acı tatlı hatıralarıyla yaşatabilmektir.

Bu nedenle ailenin kuruluş aşamasında, eş seçiminde ve sonraki dönemlerde çok fazla hayalci olmamalı, yaşadığımız dönem ve şartların

insanları olduğumuzu göz önünde bulundurmalı, hayattan beklentilerimiz yapabileceklerimiz ve erişebileceklerimiz olmalıdır. Bizler sahabî nesli olmadığımıza göre, birbirimizden sahabî nesli davranışı beklememeli; melek olmadığımıza göre, birbirimizden meleklik de beklememeli, gerçekçi olmalı ve yapabileceklerimizi konuşmalıyız. Zira mutlak kemal, yüce Allah'a mahsustur.